

Mumtāz
Āderbajgān
edebijjaty

6

ULB Halle
001 737 953

3/1

D. Fai 29460 (6)

Nur für den Lesesaal

صیانی ۶

آذربایجان ادبیاتی

کر بلای اللہی عارف

اون اوجونجی عصر هجری

مؤلفی : سلمان ممتاز

ترجمہ و تکرار طبعی حقی مؤلفہ عائشہ دور

نومونیر نشریاتی

اوجونجی میں اللہ مطبعہ سی

باکو: ۱۹۲۵

3-111

آذربایجان ادبیاتی

اونونجی عصر هجری آذری مشاهیر شعرا سندن

نطقی شیروانی

نک ترجمه حال و مجموعه اشعاری طبع ایدیلیمگده در

صیابی ۶

آذربایجان ادبیاتی

کر بلای اللہی عارف

اون برنجی عصر هجری

مؤلفی : سلمان ممتاز

ترجمہ و تکرار طبعی حقی مؤلفہ عاندور

فومونیت شریاتی

اوچونجی بین اللیل مطبعہ سی

۱۹۲۵

Fai 29465

Fou 29460 (6)

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

كربلاي آلهي عارف

چكدي (نراد) قضا (قلعه فیت) اوستونه (دو)

(مصطفی مسند) ينك جالسی اولدی (مددو)

(عارف)

(عارف) ك آدی (آلهي) تخلصی ایسه عارفدر. (كربلا) یه گیتدیگی ایچون
(كربلايی آلهي) آدیله مشهور اولان بو شاعریمزك آنادان اولان یری
(شیروان) ك (لاهیج) آدنلو قصبه سیدر. عارف: اشبو بیتي ایله اوزی اوزینی

عالیجا ها منم عییم بودی (شیروانلو) یم

یوخدی ارباب کمال ایچره وزیر و خاقان

شیروانلی عد ایتسه ده صحیحی یازدیغم کبی (لاهیج) لی در. (شیروان)
ایسه مملکتک عمومی آدیدر. (عارف) شیروان خانی بولونان (آقاسی خان)
اوغلو (مصطفی خان) معاصر و مصاحبانیدن ایدی. (عارف) شعر سویله مه ده اولدیقجه
اوتکون حاضر جواب و (بدیه) دیمکده ده پک مشهور ایدی. (عارف) ك ترجمه
حالی بولماق چوق مشکدر. شیروانده پی در پی واقع اولان زلزله لر ییزی بو
نعمتدن هله لك بی نصیب ایتمشدر. (عارف) ك بیر نیچه بیتي آزاجیقده اولسه
بكا یاردیم ایدیور. او بیتلردن آگلاشلیور که (عارف) ك (مصطفی خان) حکومتنده
بیر خصوصی موقعی و منصبی وار ایش که بعضی لرینک سعایتی ایله موقتی و
یا اینکه ابدی اولاراق الندن چیقمشدر. و بو مناسبتله (عارف) مصطفی
خان دان اینجیه رهك (ایروان) خانی بولونان (حسین خان) ك سراینه گیتمشدر.
(ایروان) ده قالدیغی زمان (مصطفی خان) دیلندن اوز حقتده بعضی طعنلی
سوزلر و عزت نفسنه توقونان کلایه لر ایشتمشدر که اونلاری رد ایتمک ایچون
(مصطفی خان) ه هجوم ایدرک و بو مناسبتله پک گوزل بیر قصیده ده سویلمشدر.

ای منکا (طعنه) وورن (مصطفی خان شیروان)

باخ بو دیباچه مضمونم ایشیت عرضه قان

مطبعی ایله باشلانان او قصیده ایچریسنده چوق ناهموار و درشت کلمه لر واردر که
(عارف) اونلاری تماما مصطفی خانه و اونک رجال حکومتنه قارشو سویلیه رک
اونکاه ده (مدیحه گو) سرای شاعری اولمادیغنی میدانه قویتمشدر. قصیده نك بیر

بیت نندن معلوم اولیور که (عارف گیچنارده بیر دفعه سیاحتہ چیقمش و شیمدیده
 (مصطفی خان) دان دوباره (جهان گشت) اولماسی ایچون اجازه ایستیور.
 یا منکا رخصت ویر بیرده جهان کشته اولوم
 زهرماردر منکا بو شهرده بیر پارچه نان
 (عارف) دیگر بیر (یتیم) بیتندهده (مصطفی خان) ک قچماسنی و (قتیاز مدد اوف) ک
 شیروانی ضبط ایدرک خانک (مسند) ینه جلوس ایتدیگنی آندریور.
 چکدی نراد قضا (قلعه فیت) اوستونه (دو)
 (مصطفی مسند) ینک جالسی اولدی (مددو) (۱)
 اشبو بیت (عارف) ک او زمان حال حیاتده اولدیغنی آیدین بیر صورتده گوسته ریور. (عارف) ک
 (مدد اوف) فتو حاتندن متأثر اولدیغنی نی آشاغادا کی مطالعلی غزل آیدینلاناقدادر.
 عالمک معموره سین هر کونده بیر سلطان دوتور
 نیکبخت اول کس که اول معمورہ نی ویران دوتور
 وفاتی تخمینا (بیک ایکی یوز قرق) راده لرینده در.

سلطان ممتاز

باکو: ۱۵ ایول ۱۹۲۵

(۱) مددو: قتیاز مدد اوف ا اشاره در

غزل

عالمنک معموره سین هر کونده بیر سلطان دوتور
 نیکبخت اول کس که اول معموره نی ویران دوتور

گاه مالک ملک هفت اقلیمه بیر مملوک اولور
 کیم اوننک حکمینی یوز مین صاحب فرمان دوتور

گاه بیر هندوی مقبل ال تا پرچین ملکینه
 گاه بیر رومی سراسر خطه ایران دوتور

گاه اولور محرم حریم وصلدن محروم اولور
 گاه بزم وصله محرم گوشه هجران دوتور

بزم دوران خالی قالمز هر کلن دورمز کیدر
 ای بسا بو بزمده (عارف) یرین نادان دوتور

غزل

دوتن کوینکده مسکن حسرت باغ ارم چکمز
کورن بیر کز سنی عمرنده هر کز درد و غم چکمز

لبنکدن بو سه هر کیم آلسه العمر ابد بالله
زال خضری یاد اتمز خیال جام جم چکمز

تماشای فضای کاشن کوینک ایدن عاشق
کیجر باشندن اما اول تماشادن قدم چکمز

جفالردر منکا اغیاردن جو رو ستم سندن
منکا رحم ایله کیم مونجه بنی آدم ستم چکمز

دیبرلر ترک قیل یاری که عالم اولدی اغیارنک
دوشن سودای عشقه عالم اغیار اولسه غم چکمز

دمادم آه و افغان ایلمکدن حالمی (عارف)
نه بیلسون اول کیم اتمز آه و آه دمبدم چکمز

غزل

جهان بیوفاده بیر وفالو یاریم اولسیدی
جهانده غم یمزدیم کر جهان اغیاریم اولسیدی

تمنای بهشت و حور هر کز ایلمزدیم من
جهان ملکنده کر بیر یار کارخساریم اولسیدی

یتوشدی باشه عمریم بخت اویانمز خواب غفلتدن
یدردیم تازه عمری بخت تا بیداریم اولسیدی

منم تک هیچ کیم بی یار یوخ وار جمله تک یاری
بو غمدن (عارفا) اولمک کرک کر عاریم اولسیدی (۱)

(۱) یو غزلک ایکی بیتنی اوقونامادی.

غزل

ابله اول در کیم جهان ملکندہ دایم غم قیلار
ای خوش اول کس بیوفا دنیاہ رغبت کم قیلار

اوز غمین هر کز یمنز درویش اکر دانا اوله
آه نادان پادشه دایم غم عالم قیلار

کافریم دنیا وما فیسہایه کر میل ایلسم
(خان) لغه (سلطان) لغه رغبت مکر آدم قیلار

کیم که کورسه یار کوبن جنت ایتمز آرزو
هانسی کافر در که جنت خواهشین بر دم قیلار

(عارف) ننگ کونکلی اولور درهم پریشان زلف تک
هر زمان زلفینه جانان شانہ نی محرم قیلار

غزل

خدایا من دوشن درده سن اغیاری کرفتار ایت
منم تک یار یانینده خداوندا اونی خوار ایت

منکا رحم ایتمز اول درد اوزره دردییم آرتورور کونده
اونی بر درد بیدرمانه من کیمی کرفتار ایت

منی محروم قیلدی یاریمنک رخسارینه یوز کز
اونی بار اللهی دائما محروم دیدار ایت

منم هر لحظه ایلر باغریمی قان اول ستم پیشه
اوننک یارینی اغیار کیمی یاربم ستمکار ایت

عمر دن قالسه کر بر لحظه (عارف) اوز که فکر ایتمه
اونی صرف دعای ازدیاد عمر دلدار ایت

غزل

حریم بزم وصل یاره محرم چون رقیب اولدی
منکا اول بزم من محروملیق دایم نصیب اولدی

دوروب دردیمه من درمان طلب قیلدیم طبییمدن
یوزینک دوندردی مندن سلب آرام و شکیب اولدی

منکا جان قصدین ایله مدعالر کیمسه رحم ایتمز
کیمه اظهار ایدیم کیم دشمنم آخر حبیب اولدی

کوزیم هر لحظه اغیار (۱) کورر باغریم دونر قانه
(وطندن ال کوتورمک) حسرتیله عنقریب اولدی

عمرلر صرف ایدوب جانلر ویروب جانان دن اوتری
یتوشدی کامنه اغیار (عارف) بی نصیب اولدی

(۱) اغیار: چار قوشوننه اشاره در.

غزل

کونکل سرینه هر کس محرم اولمز
و کرنه اولسه یوز مین غم غم اولمز

مقرردر منکا حقدن بلالر
بلای ناکهان مندن کم اولمز

اسیر درد بیدرمان عشقم
آتکچون بر زمان دل خرم اولمز

صبا چکدی آیاغنک اول سبیدن
منکا غمدن سوایی همدم اولمز

اولان محروم بزم یار (عارف)
عزیزا بزم وصله محرم اولمز

قصیده

ای منکا طعنه وورن (مصطفی خان) شیروان
باخ بو دیباچه مضمونم ایشیت عرضه قان

بو نجه فکر ایدی اول منی خوشحال ایتدک
یلمدیم نولدی سبب عاقبتک اولدی یمان

بو نجه لطف و عطا در بونجه قهر و غضب
ثابت ایت وارسه کناهم ایله عادل دیوان

من اکر ایتدو کیم اقراریمه انکار اولدوم
حکم قیل بوینمی وورددر سنکا جانم قربان

ارکشینک سوزی مردانه کرک در اولسون
صاحب رتبه اولان شخصده اولمز یلان

کیمیادر نظرک صورت احوالنه باخ
هر کدازاده لره ویرمکلن شوکت و شان

بیر مثلدر که کدا اوغلی کدا زاده اولور
باشنه جقه قزلدن ووره اولمز سلطان

سنکا اخلاصی اولان دوستک ایدرسن محروم
نظر مرحمتک اوزکیه وار بی پایان

منی اجلاف کوروب غیر خیال ایتمکلن
ماه نو قاعده سیدر اولور اوچ کون عریان

کنج بحرمدده منم در جواهر چو خدر
بو خریداره کرک طالب صراف جهان

چکمینجن صدقنک جسنی (۱) باران بهار
قدر و قیمت تابه بیلمز آنکادر و غلطان

عالیجاها منم عییم بودی (شیروانلو) یم
یوخدی ارباب کمال ایچره وزیر و خاقان

صدر مجلسده منکا لاف وورن کس چوخدر
شخص بیر کیمسنه در صاحب مرد میدان

بو سخاوت که سنک وار بو وزیر و بو نظیر
کرمنک جوشه کله حاتمی ایلر دربان

بیر نفر شخص بو درکاهده وار اصلی نجیب
(ایشیک آقاسی آقاییک) اوزی تک یوخدی جوان

حاجیه (۲) کعبه غنیم اولدی که کلدی قاپویه
حجرالاسودی سودا ایلیور یوخدی آلان

(ولد آقا سلیم میرزا علی ارضای حکیم)
اله دوشمنز بيله ملعون لعین و شیطان

باخمه شیطان سوزینه قولی آنتک باطادر
حضرت آدمی یولدان چیخاروب بی ایمان

بو ولایتده منم ضرییمی هر کیم که دوتار
اوزی بیجدر ... سی قهبه آتاسی رهبان

منم حقمده سنکا هر کشی بدکولوق ایدر
نسانی پوچ ایلسون باطن شاهمردان

موندان آرتوق دانشام پرده باطن آچلور
که کرک اولمیه نا محرمه بیر سر عیان

(۱) نسخه: احسن

(۲) بو کلمه بلکهده (حاجب) قاپوچی معناسنه در «ممتاز»

دادرس حا کمنس غوره یتوش ایله نظر
هیچ کیمنک رایبی جن دونمدی چرخ دوران

بو قدر قهپه خراباتیه بیل باغلمه چوخ
نچه اسکندری منزله قویوب سر کردان

نولدی کاوسیه کی خسرو جمشید ایله جم
حکمت و دبدبه طنطنه نو شروان

هندهم روم داغستاندن آلان باج و خراج
(جقه نادر) یدن قالمدی آثار نشان

فکر عقبا ایله بو شو کته مغرور اولمه
مسند و تخت سلیمانی قلوبدر ویران

لاشربک احدو قادر یکتا اوزیدر
جمله مشکالر آچان اسمی غفور و رحمان

ساخلاسون حفظ آمانده سنی رب جلیل
دشمنک ذاتیه خاکیه اولسون یکسان

قسم اول خالق یکتایه آنکا ظاهر در
چوخ ریاضت چکرم محنت ایله چیخدی بو جان

یا منکا رخصت ویر (بیرده جهان کشته) اولوم
زهرمار در منکا بو شهرده بیر پارچه نان

(میرزا جعفر) اوله شیرزنده (چاوش باشی)
(کنجه) ده رقصه کلور قبرده اول (شیخ زمان)

بونه ناموس نه غیرت بونجه همت در
سن منی آج قویوب غیره ایدیرسن احسان

حقه مروندی می بیر پارچه چور کدن اوتری
اولدرسن منی آخرده اولورسن پشمان

دوتارم بندیخه چاک کریبان اوللام
ختم پیغمبر اولان دمده قورولمش میزان

سندن احوال دوتار ساقی یوم المحشر
چکیلور طاقت نطقنک دخی قالمز امکان

(عارفا) بنده دن ال چک ساقین آلهه پناه

مصطفی واسطیم آلهدن آلام فرمان

(عارف)ک (قودیال) لی (عیسی بیگ) ه سویله دیگی بیر پوزوق و نا مربوط هجویده وار
در که ایچریسنده بعضی آدلار خصوصاً (میرزا سلیم بلیجی) (۱) آ دنلو بیر شاعرک
آدی چیکلدیگندن طولایی آشاغایا کوچورمکی لازم بیلدیم.

هجو

نسل (حاجی چلبی) ننگ (نوه) سی (عیسی بیگ)
(حسن افندی) ننگ اوغلی عیسی بیگ ار کک ایشک

(شهر قودیال) ده آ ننگ بیر نیچه هم سیرتی وار
بیرسی (حاجی بیگ) ننگ (شاه ولد) ی (داش تولک)

بیرسی (طالش محمود) شجاعتلی دلیر؟
ضرب اشاره ایله شد همایونده کرک؟

بنده نی (هجو) ابلیوب (میرزا سلیم بلیجی؟)
ویرارم آتش توپخانه یانار زبنورک

بیر زمان فکر ایله بیر ایش کتوروم باشنکامن
سنتک احوالنکا قهقهه چکه دریاده سمک

ایکی کهلان (بدو) اسب (قرا باغ) نجیب
ساخلیوب سنتک ایچون پیشکش ایده (قیتای بیگ)

(۱) بو کلمه اولاً بیلور که اولاً بیلور که (بلیجی) اولسون که لغوی معنی سی
داننده، دانشمنده دیمکدر «ممتاز»

یوللا (اوزون سقال) ی یخشی جلودار باشی در
بیرینه (خانبو طای) ی میندیره بریسی یدک

اولی دن حلوا اومرسن دیری دن فطره زکات
اوخشیور چوخ سنکا قوزغون ساری کوز کور پیه لک (۱)

یازمشیدیم که سنک خدمتکا بیر مکتوب
آ جلقیم وار ایدی بیر قدر منکا بوغدا کرک

آنلادنک بوغدا بها اولدیغنی یوللامادنک
ینکی ده مزدیه سن قوردلی کیهک یاش تزک

آنلاماز اوزون قولاغ یاستی چنه کرده - پاپاق
ینی بوش کیرپی صفت فکری قورک عقلی کودک

قویارام زین (تک آلتی) میزم دالنکا من
قیرخارام قویروغنکی ساغرینکا ووررم دکنک

بو که بیر هجو د کل در قاله کونکلنک مندن
کیم که زورناچی اوله چالديرارم آنکا توتک

کر منم هجویمی (قودیال) ده (۲) قمندات) ایشیده
حکم ایدر نوخته کیچرده باشنکا (پولکوینک)

(عارف) م رندخرا باتی مشهور جهان
سایمرام من سنی کر دولتنک اولسه لک لک

(کربلا) منکا نصیب اوله سنکا (قرص خلیل)
کتهم عفو ایله اولسون سنکا آله کومث

(۱) پاپلاق دیمگدر

(۲) نسخه: قمندات «ممتاز»

لفظي

اجلاف - سفيل، بالديرى چيلاق.	عارف - بيلگى صاحبي، دانا.
کنج - خزينه، دفينه، گوموج.	نراد - نرد اوينويان.
بحر - يم. دريا، دگزر.	مسند - تخت، اورون.
رحم - دول ياتاغي، بچه دان.	جالس - اوتوران، جلوس ايدن.
باران - مطر، ياغيش.	بدييهه - دوشه نمه دن سويله نيانه سوز، بديه.
غنيم - خصم، دشمن، ياغي.	تفريح - فرحلا ندير مه.
حجر الاسود - قاره داش.	شکسته - ازكى، نغمه.
رهبان - کشيش، ترك دنيا، جمعى راهب.	بريان - قيزارتما، ژارقوف.
بدكو - غيبت ايدن،	طبخ - بيشمش، پخت.
رياضت - نفسنى اولدير مه.	طباخ - بيشمش بيشيرهن، آشپز.
رقص - اويناما، تانس.	سعایت - بد گوليق، سخن چينليق.
يوم جمعى ايامدر: گون، روز.	مطبوخ - بيشيريلمش، پخته.
سمك - ماهى، بالغ.	قهبه - ناموسسيز، فاحشه. زانيه.
بدوى - صحرائشين، چول آدامى.	عروق - نسلر، كوكلر.
زين - اير، يهر، اگر، سرج.	فرار - قاچما، ساوشما.
رند - لاابالى، اهل دل آدام.	مشاوره - گگشمه، قرنسولتو.
خرابات - ميخانه ميكده.	معموره - شهر، قصبه، بلده.
جائزه - عطيه، بخشش.	مملوك - قول، اسير، بنده.
ثعبان - اژدرها، بويوك ايلان.	نيكبخت - خوشبخت. آغ گونلى.
سعید - بختيار، مسعود.	مقبل - اقباللى، مسعود، بختيار.
الفاظ - لفظلر.	ارم - جنت باغي.
غواص - اوز گوجى، سويه دالان.	گزر - دفعه، يول.
خلد - جنت، اوچماغ.	ازدياد - آرتما؛ چوقالما.
خشم - دورلو-دورلو، نوع-نوع.	سلب - قاچما، زورله آلما.
كوناكون - غضب، حدت.	شکيب - صبر، دوام.
عقبا - آخرت، داربقا.	مدعا - اصلى اولميهن ادعا.
زهرمار - ايلان آغوسى.	ديباچه - كتابك ايلك صحيفه لرى.

علی اصغر -- کیچیک علی	سمتکار -- ظلم ایدن.
طیب -- دو قنور. ساووجی.	علی اوسط -- اورتانجا علی
حبیب -- دوست، محبوب.	علی اکبر -- بویوک علی.
گام -- دلخواه، آرزو، مقصود.	فحول -- باش بیلهن.
صبا -- شرقدن اسهن اسین، نسیم.	رباعی -- دوردشر مصرعدن عبارت اولان شعر
عادل -- عدالتلی، انصافلی.	جبل -- کوه، داغ.
ماه نو -- هلال، یگی آی.	عصر -- زمان. دور، عهد،
خریدار -- آلیجی، مشتری.	مظفر -- غالب، فاتح.
بهار -- یاز فصلی.	فضا -- بوشلیق، گکش میدان.
جاه -- منصب، مقام.	نسل -- سلاله، اوروغ.
صدر -- باش مقام.	ابله -- احمق، عقیلسیز.
لاف -- هاپ کوپ.	رخسار -- یاناق، عذار.
جوش -- قایناما، جوشما.	ستم -- ظلم، جور،
ولد -- پسر، اوغول، پور.	پیشه -- صنعت، عمل، کار.

اخطار

(عارف) ک ایلک صحیفه سننده مرتب خطا-سی اولاراق (اون اوچونجی عصر هجری) عوضنه (اون برنجی عصر هجری) قلیشه سی گیتمشدر. بونی کتابچامزک جلدینده دوزلتمکله برابر بورا-دهده آبروجه تصحیح کیفیت ایله دیک. س، م،

آذربایجان ادبیاتی

آشاغادا آدلاری گوسته ریله ن آذربایجان شاعرلر نیک مجموعه اشعار و ترجمه
حاللاری نفیس صورته چاپدان چیقوب (آیدینلق) ماغازاسی ایله قارل مارقس
میدانچاسی (بودقا) سندا ساتیلماقدادر.

۱. آقا مسیح شیروانی . . . . . ۶۰ ق.
۲. ملا پناه واقف . . . . . ۱۰، ۵۰ ق.
۳. نشاط شیروانی . . . . . ۶۵ ق.
۴. محمد حسین خان مشتاق . . . . . ۳۵ ق.
۵. قوسئی تبریزی . . . . . ۷۰ ق.

مولفی - سلمان ممتاز

ناشری - قومونیست غزیته سی

6

84

Faci
29460

قيمتى : ۲۰ قيك.

Azerbajdžanskaja Literatura

آذليت نمره ۲۸۷۵ «۳-نجى بين الملل» مطبعه سى سفارش نمره ۲۷۳۲-۴۰۰۰

Fai 29460
(6)

صایب ۶

آذربایجان ادبیاتی

کربلای الهی عارف

ادب و جوئی عصر هجری

مؤلفی : سلمان ممتاز

ترجمہ و تکرار طبعی حقی مؤلفہ عائشہ دور

نوموت نشریاتی

ادب و جوئی بین الملل مطبعہ سی

باکو: ۱۹۲۵

